

Raadsvoorstel

Opsteller

Peppelenbosch, Merel

Vergadering van

20 mei 2025

Kenmerk

Z/25/082855 / D/25/181783

Portefeuillehouder

Walther Kok

Portefeuille

Beheer openbare ruimte

Onderwerp

Bomen Donkere Gaard en Kromme Haven

Inleiding

De Markt en omgeving (Leeuwingstraat, Donkere Gaard, Kromme Haven en Korte Havenstraat en de Peperstraat) staat aan de vooravond van een integrale herinrichting in het kader van het Masterplan. De basis voor deze herinrichting ligt in het vastgestelde Masterplan Binnenstad Oudewater (Corsa nummer 17.016948, september 2017). Halverwege 2022 heeft u als gemeenteraad het voorlopig ontwerp voor de Markt en omgeving vastgesteld (D/25/181487). Een veel besproken onderwerp tijdens de behandeling van het raadsvoorstel was het, al dan niet, vervangen van de bomen aan de Donkere Gaard en Kromme Haven. Als gemeenteraad heeft u met een motie (D/25/181488) besloten om de bomen vooralsnog te laten staan en onder andere onderzoek te doen naar het verbeteren van de groeiplaats. In dit raadsvoorstel geven wij u een terugkoppeling over de uitgevoerde onderzoeken en doen wij u op basis van die uitkomsten een voorstel voor het vervangen van de 32 bomen aan de Donkere Gaard en Kromme Haven.

Boomeffect analyse

In opdracht van gemeente Oudewater is door adviesbureau Terra Nostra op 2-12-2022 een Bomen Effect Analyse (BEA) uitgevoerd bij 32 bomen aan de Donkere Gaard en de Kromme Haven in Oudewater. De boomeffect analyse beschrijft de huidige staat van de bomen en het effect op de bomen in het kader van de voorgenomen herinrichtingswerkzaamheden.

Staat van de bomen

Uit deze uitgebreide boomeffect analyse blijkt dat de bomen bij gelijkblijvende omstandigheden een toekomstverwachting hebben van tussen de 10 tot 15 jaar. De huidige groeiplaats limiteert sterk de potentiële levensduur van deze bomen. De mate van kroonsterfte en de beperkte regeneratie van bladvolume, zal in de nabije toekomst exponentieel toenemen bij de lindes aan de kade met uiteindelijk het afsterven van de bomen als gevolg.

Groeiplaatsverbetering

De extensieve en oppervlakkige ontwikkeling van het wortelgestel bij de bomen staat het niet toe om groeiplaatsverbetering door middel van bodemopwaardering of groeiplaatsinrichting te realiseren. Bij het uitvoeren daarvan zal omvangrijk wortelvolumeverlies altijd een desastreuze rol spelen. Het verrijken van de bodem door het injecteren van voedingsstoffen is van een tijdelijke aard en zal geen structureel effect hebben op de bomen. Het effect van de injectie zal snel zichtbaar zijn in de bomen. Deze zullen een tijdelijke goede groei laten zien. Vervolgens verslechtert de conditie van de bomen snel doordat de toename van bladmassa niet kan worden voorzien in voeding. Ook worden er reserves verbruikt.

Werkzaamheden Masterplan

Omdat de beworteling van de bomen oppervlakkig en verspreid ontwikkeld is, bevindt zich direct onder de bestaande verharding zowel opname- als stabiliteitsbeworteling. Deze beworteling is verspreid aanwezig in de volledige parkeerstrook langs de kade. Bij het verwijderen van de verhardingselementen is wortelschade en verlies van wortels onvermijdelijk.

Het verticaal doorwortelbaarvolume is beperkt tot het betonelement op 40 cm onder maaiveld. Op basis van het bewortelingsonderzoek is vast te stellen dat nagenoeg alle beworteling zich bevindt tussen het maaiveld en 40 cm onder maaiveld. De theoretische ontgravingsdiepte voor vervanging van de rijweg en de bodem beslaat exact deze diepte.

Elke vorm van ontgraving van de bodem zal zowel beschadiging van wortels als omvangrijk verlies van wortelvolume tot gevolg hebben. Bij het uitvoeren van de voorgenomen renovatie wordt het wortelvolumeverlies bij de bomen geschat op 70-90%.

Vanuit biologisch perspectief is door de staat van de bomen, regeneratie van het wortelgestel bij het verlies van eerdergenoemde beworteling volumes (70-90%) uitgesloten. Het uitvoeren van de voorgenomen renovatie heeft het afsterven van de bomen tot gevolg. Het afsterven van de bomen zal dan wel direct of vertraagd over een periode van 3-5 jaar plaatsvinden. Hiernaast ontstaat er een direct risico op instabiliteit bij het verwijderen van dit percentage aan beworteling.

Op basis van het onderzoek en de analyse zijn de 32 winterlindes aan de Donkere Gaard en de Kromme Haven bij het uitvoeren van de voorgenomen renovatie niet te handhaven.

Onderzoek groeiplaatsen

In oktober 2024 is nader veldonderzoek uitgevoerd naar de groeiplaatsen van de bomen, in aanvulling op de Boomeffect analyse. Uit dit onderzoek is gebleken dat de constructie van de kademuur tot gevolg heeft dat de groeiplaats van de boom tussen circa 3 m³ tot, in het meest gunstige geval, 6 m³ doorwortelbaar volume heeft. Dit is zeer marginaal voor een boom met een eindhoogte van circa 8 meter. Ook is de beworteling vanwege de zeer slechte grondkwaliteit (zuurstofarme klei) en de betonplaat constructie ondergronds zeer oppervlakkig.

Er is geconcludeerd dat vanwege de aanwezige (gaten in de) kadeconstructie het niet mogelijk is om bomen op een andere plaats neer te zetten langs de kade. Op de plek waar een boom wordt verwijderd, komt dan ook een nieuwe boom terug. Een herplant leidt daarmee niet tot minder bomen.

Plantadvies

Op basis van de uitkomsten van de Boomeffect analyse en het onderzoek naar de huidige groeiplaatsen, is een voorstel gedaan voor het verbeteren van de groeiplaatsen bij herplant en een advies uitgebracht welke bomen geschikt zouden zijn hiervoor. Uit die analyse blijkt dat met het opnieuw inrichten van de parkeerplaatsen en het vergroten van de boomspiegels, de groeiplaatsen vergroot kunnen worden tot ten hoogste 6 m³ doorwortelbaar volume. Dat is nog steeds beperkt, maar aanzienlijk beter dan de huidige situatie. Met een betere grondkwaliteit, een grote groeiplaats en de juiste boom kunnen we de groeistructuur duurzaam vernieuwen en de waardevolle laanstructuur in standhouden.

Participatie

Op woensdagavond 9 april 2025 heeft er een bewonersbijeenkomst plaatsgevonden voor de bewoners van de Donkere Gaard en de Kromme Haven. Deze avond stond in het teken van de herinrichtingswerkzaamheden van deze straten en de uitkomsten van het hiervoor genoemde bomenonderzoek. Algeheel kan geconcludeerd worden dat de bewoners uiteraard liever een andere uitkomst hadden gehoord, maar op basis van de onderzoeksresultaten begrijpen zij dat herplant noodzakelijk is. Tijdens de bewonersbijeenkomst zijn ook de zes mogelijke boomsoorten gepresenteerd die voldoen aan de vereisten van groeiplaatsomstandigheden aan de Donkere Gaard en Kromme Haven. Bewoners hebben van 9 april tot 18 april de tijd gekregen om hun voorkeuren voor boomsoorten aan ons door te geven. In totaal hebben 4 bewoners een voorkeur ingediend.

Hieronder een overzicht van de ingediende voorkeuren.

Bewoners	Japanse Notenboom	Chritusdoorn	Plataan	Winterlinde	Iep	Siberische Iep
1					x	
2				x		
3				x		x
4			x			

Opmerkingen die zijn meegegeven bij de bomenvoorkeur:

Bewoner 1: Leuk dat er wat kleur in komt, mooie vorm.

Bewoner 2: Mooie volle boom, past goed in Donkere Gaard.

Bewoner 3: De keuze heeft te maken met niet- of weinig vruchtdragend, een mix of 1 soort maakt niet uit. Wel zouden we graag een groter formaat boom geplant zien worden dan nu het voorstel is.

Bewoner 4: Formaat boom 1 a 2 maten groter planten dan voorgesteld.

Voorstel herplant boomsoorten

Op basis van de ingediende voorkeuren heeft adviesbureau Terra Nostra een voorstel gemaakt voor de herplant van 32 bomen, zie bijlage Plantadvies (D/25/181463).

Zowel de winterlinde als de beide iepen zijn goed ontvangen, waar de winterlinde de voorkeur geniet. Gebaseerd op de uitslag als op het 'herstellend vermogen' van de boomsoort geldt het advies om de huidige bomen 1 op 1 te vervangen, de groeiplaats zo gunstig mogelijk in te richten, om vervolgens de winterlinde en de iep terug te planten.

Waarbij het ontwerp met 'open groeiplaatsen' het meest gunstig is. Waar mogelijk zal de groeiplaats worden vergroot in het definitief ontwerp om de boom een zo groot mogelijke groeiplaats te geven. Het ophogen van de groeiplaats is niet gewenst gezien dit leidt tot verdroging van de plantvakken. Het water wat nu valt stroomt richting de boom en toekomstige plantvakken (wat anders wekelijks moet worden gedaan).

Het is mogelijk om de winterlinde te combineren met óf de iep 'Frontier' of Siberische iep 'cv'. Beide zijn weinig gevoelig voor luis, goed te combineren met linde en vormen in combinatie een meer divers beeld. Daarbij komt dat een potentiële soort specifieke ziekte een kleinere impact gaat geven.

In het Definitief Ontwerp wordt verder uitgewerkt hoe deze twee soorten worden afgewisseld aan de Donkere Gaard en Kromme Haven.

De voorkeur vanuit de omwonenden gaat uit naar een grote plantmaat. Een grotere kluitmaat gaat gepaard met een bredere en diepere kluit met een groter gewicht. Met name de kluitdiepte als de kluitdoorsnede geeft uitdagingen in relatie tot de huidige groeiplaats. Geadviseerd wordt om een plantmaat van 18-20 of 20-25 (stamomtrek in cm op 100 cm +mv) te hanteren. Gekozen wordt om een boom met een plantmaat 18-20 te plaatsen omdat deze sneller aanslaat en wortels aanmaakt.

Deze bomen zullen naar verwachting gezien de omstandigheden een levensduur van 40 jaar hebben.

De raad besluit

1. Kennis te nemen van de uitkomsten van het onderzoek naar de bomen.

2. In te stemmen met het plan om:
 1. De 32 bomen te vervangen door de boomsoorten Winterlinde en Iep.
 2. Voor de herplant de groeiplaatsen te verbeteren en te vergroten.

De bevoegdheid van de raad komt voort uit de volgende wet- en/of regelgeving

De raad is bevoegd om over dit voorstel een besluit te nemen op grond van Artikel 147 tweede lid jo. Artikel 108 eerste lid Gemeentewet.

Beoogd effect

De Donkere Gaard en de Kromme Haven zijn onderdeel van het deelproject Markt en omgeving van het Masterplan. Om deze straten te kunnen herinrichten is het noodzakelijk om de bomen te vervangen en een groeiplaatsverbetering uit te voeren.

Argumenten

1. De 32 bomen aan de Donkere Gaard verwijderen, omdat:
 1. De bomen nu al in een slechte conditie zijn.
 2. De levensverwachting zonder ingrijpen tussen de 10 en 15 jaar is.
 3. Groeiplaatsverbetering niet leidt tot een langere levensduur en niet mogelijk is zonder de wortels te beschadigen.
 4. Herinrichtingswerkzaamheden onvermijdelijk tot grote schade leidt aan de wortels, met het direct of versneld afsterven van de bomen tot gevolg.
2. Ook weer 32 bomen terug te plaatsen met een afwisseling van de soort Winterlinde en Iep:
 1. Hiermee de beschermde laanstructuur intact blijft.
 2. Het soort bomen gebaseerd is op de ingediende voorkeuren van bewoners.
3. Voor de herplant de groeiplaatsen te verbeteren en te vergroten, omdat:
 1. Dit essentieel is om de groeikansen en levensduurverwachting van de bomen duurzaam te verbeteren.
 2. Grotere boomspiegels leiden tot vergroeiing op straten een verbetering is van de leefbaarheid.
4. De bomen ondanks een beschermde status, zoals beschreven in het Aangescherpt bomenreglement en de algemene plaatselijke verordening gemeente Oudewater, wel gekapt mogen worden, omdat:
 1. De bomen geen reële toekomstverwachting hebben.

Kanttekeningen

1. Er is geen alternatief voor het kappen en herplanten van de bomen, omdat:
 1. Met het uitstellen van de herinrichting zouden de bomen slechts nog een aantal jaar behouden kunnen blijven.
 2. Uitstel ook leidt tot hogere kosten vanwege prijsstijgingen, extra onderhoudskosten door wortel opdruk en slechte staat van de weg en mogelijke tussentijdse vervanging van bomen die uitvallen.
 3. De straat dan niet kan worden verbeterd en niet aan sluit bij de andere delen van het Masterplan;
 4. Er door tussentijdse uitval van bomen een leeg straatbeeld ontstaat tot het moment van herinrichting of bij tussentijdse vervanging er een rommelig beeld van oude en nieuwe bomen ontstaat en dit leidt tot extra hoge kosten vanwege een inefficiënte vervangingsopgave.

Financiën

De kosten voor vervanging van de bomen zijn integraal onderdeel van de recente ramingen zoals gepresenteerd in de herijking van 2024. Daarmee zitten deze vervangingen in de huidige scope van de Markt e.o.

Uitvoering

De uitvoering is onderdeel van de uitvoering van de herinrichting van het deelproject Markt en omgeving. De startdatum voor de uitvoering is op basis van de huidige planning gepland in Q1 2026. Voor het verwijderen van de bomen is een kapvergunning nodig. Deze wordt, na akkoord van de gemeenteraad, zo spoedig mogelijk ingediend.

Het verwijderen van de bomen zal buiten het broedseizoen plaatsvinden. Voor de herplant van de bomen is het van belang dit buiten de bladperiode te doen, tussen half november – februari. In samenspraak met de aannemer zal er op later moment een precieze planning worden gemaakt en gecommuniceerd.

Communicatie

Op 9 april heeft er een bewonersavond plaatsgevonden. Hierbij zijn een aantal vragen gesteld door de bewoners. De komende tijd wordt hierover gecommuniceerd naar de bewoners. Daarnaast zullen de bewoners op de hoogte worden gebracht van het voorliggende raadsbesluit.

Verdere communicatie zal onderdeel zijn van de communicatie van het deelproject Markt e.o. Eind mei/begin juni staat hiervoor een bewonersavond gepland voor presentatie van het Definitief Ontwerp.

Samenhang met eerdere besluitvorming

De Donkere Gaard en Kromme haven zijn onderdeel van de herinrichting van het deelproject Markt en omgeving van het Masterplan. De basis voor deze herinrichting ligt in het vastgestelde Masterplan Binnenstad Oudewater (Corsa nummer 17.016948, september 2017). Halverwege 2022 heeft u als gemeenteraad het voorlopig ontwerp voor de Markt en omgeving vastgesteld (D/25/181487). Daarbij is een motie (D/25/181488) aangenomen om de bomen aan de Donkere Gaard en Kromme Haven te behouden en een groeiplaatsonderzoek uit te voeren.

Bijlagen

Bijlage 1 Raadsbesluit Voorlopig Ontwerp Markt e.o (D/25/181487)

Bijlage 2 Motie Bomen Donkere Gaard (D/25/181488)

Bijlage 3 Boomeffectanalyse – Terra Nostra (D/25/181469)

Bijlage 4 Groeiplaatsonderzoek – oktober 2024 – Terra Nostra (D/25/181472)

Bijlage 5 Plantadvies aan de Donkere Gaard – Terra Nostra (D/25/181463)

Bijlage 6 Raadsbesluit Bomen Donkere Gaard en Kromme Haven (D/25/183131)

Bijlage 7 Kenmerken gekozen bomen Donkere Gaard en Kromme Haven (D/25/186875)